

Kriminalomsorgen
Ålesund fengsel

Sivilombudet Stortinget ombud for kontroll med forvaltningen
Postboks 3 Sentrum
0101 Oslo

Deres ref:

Vår ref:

Dato:
01.09.2025

Svar på Sivilombudets tilbakemelding på oppfølging etter besøksrapport Ålesund fengsel 030924-050924.

Ålesund fengsel hadde besøk av Sivilombudet 03.09-05.09.24. I rapporten fra besøket ble det avdekket flere forhold som ble anbefalt utbedret.

Fengselet fikk frist 19.03.25 til å besvare funnene og gi tilbakemelding på konkrete tiltak som kan bidra til å forbedre de områdene som ble trukket frem.

Sivilombudet ba i nytt brev datert 26.05.25 om ytterligere tilbakemelding på anbefaling nr. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 12 og 15. Punkt 2 og 10 er koordinert i et felles møte hvor Ålesund fengsel, fengselshelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten sammen har blitt enig om utformingen av besvarelsen.

Innsatte er blitt gjort kjent med tilbakemeldingene, rapporten samt de tidligere besvarelsene fra Ålesund fengsel. De har også fått mulighet til å komme med tilbakemeldinger på de områdene som de mener bør utbedres ytterligere.

Punkt 2.

Vi ber om en ytterligere beskrivelse av hvordan trepartssamarbeidet mellom kriminalomsorgen, helseavdelingen og spesialisthelsetjenesten skal styrkes, og at svaret koordineres med Ålesund kommune og Helse Møre og Romsdal.

Ålesund fengsel, Kommunehelsetjenesten og Helse Møre og Romsdal er enige om å forankre en fellesforståelse og et tydelig ansvarsgrunnlag for tjenesten som ytes til innsatte. Samarbeidet mellom kriminalomsorgen, kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten (PHV og TSB) skal bidra til:

- tidlig identifisering av helsemessige og sosiale utfordringer hos innsatte

Kriminalomsorgen region Vest

Postadresse:
Dokumentsenter
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøkadresse:
Kipervikgt. 16

Telefon: 70 11 83 40
Telefaks: 70 11 83 50
Org.nr: 974736926

Saksbehandler:
Johansen Frode Mikael (Ålesund fengsel)
E-post: postmottak-8520@kriminalomsorg.no

- helhetlig og koordinert oppfølging og behandling
- effektiv og trygg overføring mellom tjenestenivåene
- styrket kompetanse og felles forståelse på tvers av aktørene.

Dette skal oppnås gjennom et systematisk møte og samarbeidsstruktur, kombinert med tiltak sin fremmer gjensidig ansvar og styrket samhandling

Oversikt over faste møtepunkter

Daglig møter

- Det gjennomføres daglig morgenmøte i fengselet på hverdager mellom Helseavdelingene og Ålesund fengsel.

Deltagere: Fengselsleder, 1.betjent, sentralbetjent, Rådgiver, seniorkonsulent, Verksmester og sykepleier. (Skoleleder deltar hver torsdag). Sykepleier deltar dersom behov på overlapping dag/kveld mellom vaktskiftet.

Ukentlig møter

Mandag: Gjennomgang av innsatte med særskilte behov.

Deltagere: Fengselsleder, 1.betjent og sykepleier.

Mandag: Teams møte mellom Ålesund fengsel og TSB (etablert våren 2024)

Formålet har vært å styrke prosesser knyttet til soning i institusjon. Møtene vil fortsatt gå ukentlig for å sikre god informasjonsflyt.

Deltagere: Rådgiver og miljøterapeut (Ålesund fengsel), Avdelingsleder og seksjonsleder (TSB).

Onsdag: Parole med Fengselslegen.

Deltagere: Som daglig møte + fengselslege

Onsdag: Spesialisthelsetjeneste representert gjennom Psykiske helsevern (PHV), er fast til stede, TSB) ved behov.

Innsatte med henvisning får poliklinisk behandling

Månedlige møter

Samhandlingsmøte mellom helseforetakene (siste onsdag i måneden)

Psykisk helsevern (behandler nivå) og Fengselshelsetjenesten

Deltagere: Fengsels lege, sykepleier og psykologer. (Fengselet blir involvert ved behov)

Tiltak: TSB inkluderes som fast deltaker fremover.

Tverrfaglig møte (hver fjerde uke)

Det er felles tverrfaglig møte mellom samarbeidspartnere ved fengsel.

Deltagere: Fengsels leder, rådgiver, miljøterapeut, verksmester, kontaktbetjent (ved behov), Rådgiver fra friomsorgen, EK-koordinator, Tilbakeføringskoordinator, NAV- konsulent og Skoleleder

Tiltak: TSB innlemmes som fast deltaker. PHV kan stille ved behov for dette.

Kvartalsvis møter

Møter på avdelingsledernivå:

Hittil gjennomført to møter (fra våren 2025), med fokus på å styrke samarbeidet mellom fengselet og fengselshelsetjenesten samt å rett opp feil og mangler påpekt i rapporten.

Tiltak: TSB og PHV skal delta fremover og bidra med veiledning til kommunehelsetjenesten og fengselet. Sentrale tema vil være:

- Innlåsingstid
- Utelukkelse
- Avvik
- Fremstillinger
- Unge innsatte
- Status selvmord og selvskading

Listen er ikke uttømmende, og den skal ha hensikt i å øke bevisstheten om utfordringer og risikofaktorer i forbindelse med soning.

Årlige møter

Det gjennomføres årlige samarbeidsmøter på overordnet ledernivå, med hyppigere møter ved behov. Møtene skal sikre strategisk forankring, gjennomgang og revisjon av samarbeidet mellom partene.

Deltakere:

Regions ledelse fra Kriminalomsorgen

Virksomhetsleder for Kommune helsetjenesten

Avdelingssjef/ DPS Sunnmøre (Møre og Romsdal spesialist helsetjeneste).

Avdelingssjef/TSB

Punkt 3.

Vi ber om mer konkret informasjon om hvilke tiltak som faktisk er iverksatt og hvor stor andel av de innsatte som benytter seg av tilbudene i en slik grad at de er utenfor cella mer enn åtte timer hver dag.

Fengselet oppgir at de har ny turnus fra 31. mars 2025 som gir økt tid utenfor cella i helgene.

Vi ber om å få tilsendt ny dagsplan som viser tiden de innsatte er utenfor cella, både i helger og på ukedager

Arbeidsgiver og ansatte har utarbeidet ny turnus som imøtekommer kravet på 8 timer ute av cellen. Dette gjelder både ukedager og i helger. Vi viser til døgnhjulet for beskrivelse av tider innsatte er ute.

Miljøterapeut er etablert på loftet og innsatte som ikke ønsker å ta del i andre sysselsettingstilbud som tilbys gjennom skole og eller verksdrift, har mulighet til å delta der. Dagene legges opp til aktivitet med faglig innhold. Det tilrettelegges slik at aktivitetsnivået er i henhold til det som de innsatte ønsker for at de har gleden av å benytte seg av det.

Det er faste tider på kurs. Kurs som tilbys er per nå barrista og sinnemestring. Det er plass til 5 innsatte per kurs

Det er månedlig tilbud om servicetorg. Dette er et tilbud hvor offentlige instanser kommer inn og har stand for innsatte som kan få informasjon og veiledning til hvordan få bistand om sitt behov. Eksempel på dette er NAV, konfliktrådet, ulike behandlingstilbud, friomsorgen m.m. Det samme blir det gjort med frivillige organisasjoner som informere om sine tjenester og hva de kan tilby innsatte både under og etter soning.

Det ferdigstilles et aktivitetsrom i verksdriften, dette er delvis tatt i bruk og er utarbeidet av innsatte selv sammen med verksdriften. Innsatte kan få verifisert opplæring i bruk av CNC, laser og sveis, dette gjøres i samarbeid med Borgund VGS, og fagpersonell som vi leaser maskiner av.

Verksdriften: 9

Løftet: 13

Gang Gutt/Vask 5

Skolefag: 3-5 (Ulike dager på fag)

Restaurant og matfag: 5 (Gjelder ikke mandager)

Kapasiteten på tilbud har økt, noe som betyr at de som takker ja til et eller flere tilbud vil ha mulighet til å benytte seg av dette.

Gjennom riktig registrering av sysselsettingslister vil vi kunne hente ut statistikk på hvor mange som benytter seg av tilbudene som vi tilbyr.

Innsatte blir oppfordret til å delta i aktivitetsfellesskap, samt delta på aktivitet.

Slik dagen er lagt opp til har alle mulighet til å delta på aktivitet, og alle har mulighet til å være ute av cellen i mer enn åtte timer hver dag.

I helgene, blir det kjørt delt fellesskap. Det gjøres gjennom at gruppe 1 er på loftet første del, og gruppe 2 har eget aktivitetsfellesskap til å trene, lage seg mat, være sammen med andre med innsatte eller ta telefoner.

Etter halv tid så byttet gruppene plass

Vedlagt ligger ny utarbeidet turnus, samt døgnhjulet som viser tiden innsatte er ute av cellen. Dette er unntatt offentligloven, og bes skjermet fra offentlighetene.

Punkt 4.

Vi ber fengselet gi informasjon om i hvilken grad dagtilbudene blir brukt. Vi ber også om at fengselet gir en tilbakemelding på hvordan det vurderer sysselsettingstiltakene som nå er tilgjengelig, og på hvilken måte fengselet kartlegger behovene hos de innsatte.

Av de dagtilbudene som Ålesund fengsel tilbyr, er det 88% gjennomsnitt som benytter seg av det vi kan tilby. Vi har fått på plass en lavterskel på loftet hvor det legges opp til faglig innhold tilpasset den innsatsgruppen deltar på dette sammen med miljøterapeut.

Økt tilbud på loftet. Aktiviteten blir tilpasset til den ulike innsatt gruppen. At tilbudet inneholder faglig vurderinger og planlegges og gjennomføres på det nivået for de som benytter seg av dette i ukedagene.

Miljøterapeut har tid til å kunne planlegge dagene for å sikre at dagene planlegges og tilrettelegges og gjennomføres slik at tilbudet er i henhold til behovet. Og at arbeidet som blir gjort kan bli dokumentert

Åpningstid er 0915-1115 og fra 1215-1415.

Verksdriften har i større grad økt søkelys på at aktiviteten og arbeidet som tilbys skal være relevant, kompetansegivende og erfarings basert. Interessen har økt blant innsatte og har nå fullt belegg med 9 deltagende.

Verksdriften vil kunne tilby økt tilbud når aktivitetsrommet er ferdig, dette er under arbeid, og det er innsatte selv som bistår med å utforme dette rommet.

Verksdriften kan tilby per i dag, CNC, sveis, laser, industrimaskin og treverk sted. Aktivitetsrommet vil tilby trykk på kopper, 3D og industrisymaskin. Innsatte som ønsker opplæring og er skikket til å håndtere maskiner vil få tilbud om opplæring og kompetansebevis. Det er svært gledelig at alle produkter/varer som blir laget i verksdriften går direkte til kunde slik at det ikke produseres til lager. Dette er mer motiverende for de innsatte som er sysselsatt i verksdriften. Det viser også at det er viktig å forholde seg til tidsfrister i verksdriften også nettopp slik det er i privat næringsliv utenfor.

Åpningstid er 0815-1115 og fra 1205-1415

De nye tilbudene som verksdriften kan tilby, har resultert i økt forespørsel av innsatte. Innsatte som treng opplæring og oppfølging 1:1 vil kunne få dette.

Innsatte blir informert om hvilke aktiviteter, skolemuligheter og arbeid som finnes ved innskriving. Verksmester som er ansvarlig i arbeidsdriften, tar ny samtale etter at førstesamtalen er gjennomført for å følge opp om den innsatte ønsker å benytte seg av det tilbudet som Ålesund fengsel kan tilby. Han vil da veilede og gi info om eventuell oppstart og forventinger til den aktiviteten som den innsatte ønsker å delta på.

Både skole, miljøterapeut, verksdrift og betjenter følger den innsatte opp videre på det som er blitt krysset av i skjema for hvilke aktiviteter som er relevant og ønskelig av den innsatte. Innsatte som ikke ønsker aktivitet må kontaktbetjent følge opp tett, samtidig som kontaktbetjenten samarbeider med både skole, miljøterapeut, verksdrift og helse for å sikre at innsatte ikke unødvendig isolere seg.

Skole har åpningstid fra kl.0900-1300

I helgene er loftet åpent, noe som gjør at alle innsatte vil ha lik utetid uavhengig av hvilken gruppe de tilhører. Det er betjent som kjører aktivitet på helg. Innsatte tilbys, spill, film og hyggelige aktiviteter.

Punkt 5.

Vi ber om en oppdatering på hvordan ordningen med håndholdte telefoner fungerer etter testperioden, samt hvor mange telefoner som er tilgjengelig for de innsatte.

Innsatte har fått tilgang til 3 håndholdte telefoner i fellesområdet. Fengselet har valgt å beholde de to fasttelefonene som allerede var tilgjengelige for innsatte i cellegangen. Innsatte kan også benytte 1 håndfri telefon som skal benyttes for samtaler med Kirkens SOS, denne blir utlevert når innsatte ber om den. Innsatte er fornøyd med at håndholdte telefoner er på plass, men det kan være utfordrende at innsatte ikke setter disse telefonene tilbake på ladestasjon og at det kan føre til at de blir utladet.

Det er også montert signalforsterker opp mot enkelte celler, og det jobbes med å montere flere for å styrke disse signalene. Vi er usikre på om dette vil gi økt signal da vi generelt ser at det kan være utfordrende med å få sendt signal gjennom mur. Ålesund fengsel sin celleavdeling er i hovedsak fra 1864 og etter bybrannen i 1904 ble celleavdelingen bygd opp igjen på de samme murene fra 1864. Dette medfører at bygget gir en del utfordringer knyttet til trådløse telefoner og gode signalforhold i celleavdelingen.

Innsatte har også tilgang til videobesøk, og det blir gitt ekstra tid til de innsatte som har pårørende med lang reisevei eller som ikke har mulighet til å komme på besøk.

Punkt 6.

Vi ber om å få tilsendt et eksempel på den nye turnusen, i tillegg til gjeldende dagsplan for både hverdager og helg.

Vedlegg: Nr.1 Unntatt offentlighet
Nr. 2 Unntatt offentlighet

Punkt 7.

Vi ber om oppdatert informasjon om arbeidet med skjerming, grøntområde, aktiviteter i luftegården og beplantning.

Innsatte og ansatte i verksdriften har fått bygget et overbygg som gir ly for været i luftegård, samt tak over 2 sittebenker. Det har også blitt produsert blomsterkasser i verksdriften som er montert i luftegård, og disse er fylt med blomster og busker.

Det legges opp til at gymtimer gjennomføres utendørs når været tillater det. Det er ikke blitt lagt opp til en bestemt aktivitet av fengselet, men kan bli tilpasset utfra enkelte innsattes ønske dersom vi har ressurser til å kjøre i gang en aktivitet ute. Ett eksempel på dette er at vi under ekstremvarmen som var tidligere i sommer gjennomførte aktivtetsfellesskap i luftegården. Luftegården brukes også som et ekstra tiltak mot innsatte som har behov for ekstra luft, er isolert fra retten eller av kriminalomsorgen. Mange av cellevinduene er ut mot luftegård, dette begrenser oss i hvilken aktivitet det kan legges opp til da innsatte som ønsker ro kan klage på støy fra luftegården.

Vedlegg 6. Bilder

Punkt 9.

Vi ber om oppdatert informasjon om hvilke tiltak som er igangsatt og i hvilken grad disse blir brukt, herunder hvor mange sosiale fremstillinger det har vært i 2025 og hvilke kompetansehevingstiltak som er iverksatt.

Økt utlåsningstiden gjennom ny utarbeidet turnus.

Miljøterapeut gjennomfører daglig aktivitet med innsatte på loftet i ukedager. Målet er å treffe innsatte som ellers ikke ville tatt del i aktivitet finner dette tilbudet oppfordrende. Dette tilbudet er ofte godt besøk og står som oftest for 75% av tilbudene.

Innsatte som selv-isolere seg blir fulgt opp ved å få daglig tilbud om sysselsetting/delta på aktivitet. Det blir ført i kompis om hva som er tilbudt og hva den innsatte har takket ja eller nei til. Dersom innsatte vil utelukkes etter eget ønske vil de overnevnte bli tilbudt samt at det blir ført logg, og at innsatte blir daglig tilsett av helse som også tilbyr samtaler og eventuelt videre henvendelser til spesialisthelsetjenesten for eventuelt videre oppfølging og behandling. Betjenter tar seg av daglig oppfølging og tilsyn, samt samtaler dersom innsatte har behov for det.

En fengselsbetjent er tildelt rollen som ungdomsansvarlig. Dette arbeidet er under utarbeidelse sammen med et annet fengsel som har ferdig utarbeidet planer på at innsatte mellom 18-25 år følges opp. Dette i henhold til kriminalomsorgens ungdom strategi. Dette arbeidet er i gang og det jobbes med å tilpasse dette til Ålesund fengsel. Unge innsatte er en sårbar gruppe som vi ønsker å ha ekstra fokus på når det kommer til selvisolering og isolasjon. Det er også en prioritert gruppe på sosiale fremstillinger.

Sosiale fremstillinger prioriteres, men det har fra våren og i sommer vært lave tall på dette da det skyldes ikke tilstrekkelig med bemanning. Ålesund fengsel er også klar over at dette er noe vi må være bevisst og legge til rette for blir gjort. Det er gjort avtaler med eksterne samarbeidspartnere som kan bistå fengselet når det arrangeres sosiale fremstillinger i gruppe. Ett godt eksempel på dette var fisketur på fjorden med innsatte, dette ble da gjort i samarbeid med Prosjekt Løvetann. Antall sosiale fremstillinger per 29.08.25 har 10 domfelte fått deltatt på sosiale fremstillinger. Vi er ikke fornøyde med antall, vi hadde sett for oss at tallet på sosiale fremstillinger var høyere. Men det er likevel en økning fra 2024 med kun 3 sosiale fremstillinger. Tilbakemeldingen fra ansatte er at dette positivt og gir dem en variasjon i arbeidshverdagen.

Punkt 10.

Vi ber fengselet om å utdype hvordan dette samarbeidet kan styrkes, og at svaret koordineres med kommunen og sykehuset.

Samarbeidet mellom Ålesund fengsel, kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten blir kontinuerlig videreutviklet. Alle parter har nå en tydeligere bevissthet om de helsemessige konsekvensene av unødvendig mye innlåsning. Etter funnen fra SOM-rapporten er det innført tiltak som allerede har gitt resultater, blant annet organisatoriske justeringer i turnus som har bidratt til å redusere innlåsningstidene for innsatte.

Gjennom styrket samarbeid mellom Ålesund fengsel, kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten legges det også bedre til rette for helsefremmende tiltak for innsatte. Dette innebærer blant annet:

- Tydelig kartlegging og forebygging av både fysiske og psykiske helse utfordringer
- Tilgang til tverrfaglig kompetanse som kan tilby helsefremmende aktiviteter og behandlingsforløp
- Styret fokus på rusmestring, psykisk helse og rehabilitering som en integritet del av hverdagen i fengselet
- Tiltak som fremmer fysisk aktivitet, sunn kostholds praksis og sosial mestring
- Økt kontinuitet i helse tilbud både under og etter soning, slik at innsatte opplever en helhetlig sammenhengende oppfølging.

I tillegg til de faste møtepunktene som er etablert, har parten lagt vekt på å styrke samhandlingene gjennom systematisk informasjonsdeling og veiledning. Dette gir både fengselet og fengselshelsetjenesten bedre tilgang til relevant kunnskap, samtidig som spesialisthelsetjenesten får et klarere bilde av hvilke områder det er behov for støtte og veiledning.

For å bygge felles kompetanse er det også etablert arenaer der kunnskap deles på tvers av tjenestene. Både TSB, PHV og sykepleiere har deltatt på personalmøte i fengselet og bidratt med faglig påfyll innen tema ansatte har hatt behov for mer innsikt dette vil partene fortsette å bidra til at informasjon utveksles. Hospiteringsordninger mellom Ålesund fengsel og TSB har videre

gitt verdifull forståelse for hvordan tjenestene er organisert og hvordan de fungerer på et operativt nivå.

Denne helheten- med konkrete tiltak, fastemøtepunkt, kompetanseutveksling og hospitering- bidrar til å styrke trepartssamarbeidet. Det legger grunnlaget for bedre samhandling, høyere faglig kvalitet og et mer helhetlig tilbud til innsatte.

Punkt 12.

Vi ber om oppdatert informasjon om gjennomføringen av tiltakene som fengselet har listet opp.

Det blir gjennomført ukentlig og månedlig internkontroll av vedtak som er fattet etter straffegjennomføringsloven §37 a-e, for å sikre at vedtakene om isolasjon treffes med hjemmel i lov, og at begrunnelsen i vedtakene viser til at vilkårene i loven er oppfylt.

Den månedlige internkontrollen sendes inn til Regionskontoret Vest. Ved avvik blir dette gitt skriftlig beskjed til de som vedtar vedtakene på områder som var mangelfull, for å sikre at all informasjon og dokumentasjon er i henhold til kravet.

Ansatte som skriver vedtak om isolasjon, har gjennomført E-læringskurset «Omvendt undervisning i disiplinærreaksjoner» på virksomhetsplattformen.

Det jobbes fortsatt med å se på muligheten for at Ålesund og Hustad fengsel kan ansette en felles jurist. Men fortsatt er økonomiaspektet styrende og dermed vanskelig å avse ekstra midler fra egen enhet.

Punkt 15.

Vi ber på bakgrunn av dette om å få oppdatert informasjon om gjennomføring av tiltakene fengselet har beskrevet.

Ålesund fengsel har lagt til rette for at alle 1.betjenter, miljøterapeut samt fungeringsgruppen kunne få gjennomføre kurset i Vivat selvmordsforebygging. Vivat er et nasjonalt opplæringsprogram innen selvmordsforebygging, utviklet for å gi ansatte kompetanse for å identifisere, vurdere og følge opp personer som kan være i risiko for selvmord, Kurset setter deltakerne i stand til å oppdage faresignaler tidlig, og gir konkrete verktøy for samtaler med mennesker i krise. Målet er å styrke de ansattes trygghet og ferdigheter i å møte innsatte som befinner seg i en sårbar livssituasjon.

Selv om ulike fraværsforhold har medført at ikke alle ansatte som fikk tilbud om disse opplæringene er målet at samtlige skal tilbys dette kurset. På denne måten sikres en felles kunnskapsplattform blant betjenter og miljøterapeuter, som bidrar til bedre vurdering og mer helhetlig oppfølging.

Videre vil Ålesund fengsel i samarbeide med fengselshelsetjenesten, prioritere systematiske rutiner for oppfølging av innsatte med forhøyet risiko for selvskading eller selvmord. Dette innebærer

- tidlig kartlegging, (noe som gjøres ved alle innkomster)
- tett samarbeid mellom fengsletes ansatte og helsetjenesten (gjennomgang av innsatt listen ukentlig)

- løpende vurdering av helsetilstand, risiko og behov for ekstra tiltak som gjøres i samtaler og observasjon, og meldes til helse for bistand om videre vurdering.

Ved avdekket forhøyet risiko skal tiltak iverksettes i tett dialog med helsetjenesten, og vurderinger av behov for videre oppfølging, behov for å inkludere spesialisthelsetjeneste, skal vurderes fortløpende.

Med vennlig hilsen
Frode M. Johansen
Fengselsleder